

ประเพณี อาชูรอ

เจาะสารีปะที เจอะอาลี
ศูนย์การศึกษาเกี่ยวกับภาคใต้
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ปัตตานี

อาชูรอ (Ashura) ความหมายตามภาษากรีก ที่สิบ ซึ่งเป็นวันที่ถือศีลอดสุนัต ดังหลักฐานจากฮาดิษรซูลุลเลาะห์(ศอลฯ) ดังนี้

จากอิบนุฮัมบาส ร.ฎ.กล่าวไว้...นั่นไม่เห็นท่านรซูลุลเลาะห์(ศอลฯ) จะเอาใจใส่กับการถือศีลอด ในวันใดที่ท่านให้ความสำคัญเหนือกว่าวันอื่น ๆ นอกจากวันนี้คือ วันอาชูรอ และเดือนนี้คือเดือนรอมฎอน

รายงานโดย บุคอรี มุสลิม
จากอาบีอิดดาดะฮฺ ร.ฎ.
รายงานไว้ ท่านรซูลุลเลาะห์(ศอลฯ) กล่าวว่าการถือศีลอดในวันอาชูรอ นั้น ฉันมั่นใจว่าอัลเลาะห์จะทรงปลดปล่อยบาปในปีที่ผ่านมา

รายงานโดย ผู้รายงานทั้งห้า
ยกเว้นบุคอรี

แต่ถ้าจะให้ความหมายตามความเข้าใจของชาวไทยเราแล้วละก็ "อาชูรอ" หมายถึง พิธีทำขมชูรอของชาวมุสลิม ในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เริ่มทำกันในวันที่ ๑๐ ของเดือนมาฮารัม (เป็นเดือน ๒๔ รุสมิแล

ที่ ๑ ของอิจเราะฮ์ศักราชแห่งอิสลาม) ซึ่งจะทำวันไหนก็ได้ ภายในเดือนมาฮารัมซึ่งในปีนี้ตรงกับเดือนกันยายนโดยประมาณ วันแรกของการเริ่มพิธีนี้คือ วันที่ ๑๐ เดือนมาฮารัมจะมีการถือศีลอด (ปอซอ) ซึ่งถือเป็นสุนนะห์ (หมายถึง ถ้าปฏิบัติก็จะได้ผลบุญ แต่ถ้าไม่ปฏิบัติก็ไม่ใช่ไร) สำหรับเหตุผลที่เกิดประเพณีวันอาชูรอขึ้นนั้น ก็เพื่อระลึกถึงวันสำคัญในประวัติศาสตร์อิสลามซึ่งในที่นี้ก็จะขอเล่าประวัติย่อ ๆ ดังต่อไปนี้

ตามความเชื่อของคนเผ่าคนแก่สมัยก่อนเล่ากันว่า เมื่อหลายศตวรรษมาแล้วในสมัยของ

ท่านศาสดานูฮ์(ศาสดาองค์ที่ ๓ ของศาสนาอิสลาม) ท่านได้รับบัญชาจากพระองค์อัลเลาะห์ ให้ป่าวประกาศบอกแก่ประชาชนว่า อีก ๓ เดือนข้างหน้าจะเกิดอุทกภัยครั้งใหญ่หลวง ฝนจะตกทั้งกลางวันและกลางคืน น้ำทะเลก็จะหนุนขึ้นมาจนทำให้แผ่นดินจมน้ำในทริบตา เมื่อประชาชนได้ฟังแล้วกลับคิดว่า เป็นเรื่องเหลวไหล มีเพียงไม่กี่คนเท่านั้นที่เชื่อว่าเป็นเรื่องจริง กลุ่มที่เชื่อเรื่องนี้เป็นกลุ่มที่ยอมรับว่าศาสดานูฮ์เป็นศาสดาทูตที่พระองค์อัลเลาะห์เจ้า ได้ประทานลงมา

เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว กลุ่มที่เชื่อเรื่องนี้ก็ได้ช่วยกันสร้างเรือ

ลำใหญ่ ตามพระดำริของท่าน ศาสदानุช ระหว่างที่สร้างก็มีอุปสรรคต่าง ๆ นานา จากการกลั่นแกล้งของกลุ่มที่เป็นศัตรู เช่น ชักชวนพรรคพวกไปถ้ำอุจจาระบนเรือลำนั้น จนทำให้เรือสกปรก แต่ต่อมาพระองค์อัลเลาะห์ได้ทรงลงโทษด้วยการทำให้เกิด โรคตาแดง ซึ่งได้ระบาดไปทั่วหมู่บ้าน (ยกเว้นบุคคลที่ไม่ได้ไปถ้ำอุจจาระบนเรือลำนั้น) และนับวันอาการดังกล่าวยิ่งทวีความเจ็บปวดมากขึ้นทุกขณะ จะรักษาด้วยอะไรก็ไม่หาย จนทนต่อความเจ็บปวดไม่ไหว จึงยอมมาถามท่านศาสदानุชว่า ท่านทราบไหมว่า จะรักษาด้วยยาอะไรดี ท่านศาสดา ก็ตอบว่า “มีชี” ก็

อุจจาระที่อยู่บนเรือลำนั้น ไล่ละตอนแรกก็ไม่มีใครเชื่อ ก็มันเรื่องอะไรที่จะไปเอาอุจจาระซึ่งใคร ๆ ก็รังเกียจแถมต้องนำมาทาที่ตาอีกเหมือนก็เหมือน แต่ในที่สุดก็ต้องยอมทดลอง เอาอุจจาระที่วางนั้นมาทาที่ตา เพราะทนต่อความเจ็บปวดไม่ไหว ผลปรากฏว่า อาการดังกล่าวได้หายไปในโดยฉับพลัน เมื่อเป็นดังนั้น ก็ได้ไปบอกกับเพื่อนบ้านคนอื่น ๆ ที่ไปถ้ำอุจจาระบนเรือลำนั้น เมื่อเพื่อนบ้านได้ยินเช่นนั้น ต่างก็พากันไปเอาอุจจาระมาทาตา ผลก็คือ อาการดังกล่าวก็หายเป็นปกติเช่นกัน เมื่อต่างคนต่างไปเอากันมาก ๆ จนทำให้อุจจาระบนเรือลำนั้นหมด แต่ก็ยังมีบางคน

ที่ยังไม่ได้นำมาทาตา ก็อุจจาระที่ไปถ้ำนั้นของเรือลำนั้นที่ยังมีรอยอุจจาระอยู่อีก แล้วนำน้ำนั้นมาทาที่ตา อาการเจ็บตาก็หายไป ด้วยเหตุที่มีประชาชนพากันมาถ้ำนั้นเรือ เพื่อนำไปเป็นยารักษาตาก็มากขึ้น จนทำให้พื้นเรือลำนั้นกลับสะอาดสะอาดตามเดิม และโรคตาแดงก็ได้หายไปจากหมู่บ้านนั้น

แต่ถึงกระนั้นก็ตาม กลุ่มที่เป็นศัตรูก็ยังไม่เชื่อต่อคำบอกเล่าของท่านศาสदानุชเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่จะเกิดอุทกภัย เมื่อเวลาผ่านไป ๓ เดือน ฝนก็เริ่มตก ท่านศาสดา ก็พยายามเรียกร้องให้ผู้คนขึ้นไปบนเรือลำนั้น ซึ่งตั้งอยู่บนภูเขา ผลปรากฏว่ามีเพียงไม่กี่คนเท่านั้นที่เชื่อและยอมขึ้นไปบนเรือลำนั้น และนับวันฝนก็ยิ่งตกหนักขึ้นเรื่อย ๆ ท่านลองนึกภาพดูซิว่า สภาพที่ฝนตกติดต่อกันเป็นเวลาตั้ง ๖ เดือน และไม่ใช้ตกธรรมดา ๆ อย่างทุกวันแล้ว พื้นดินจะยังสามารถไหลให้เราเห็นอีกหรือ แน่นอนที่สุดในช่วง ๖ เดือนนั้น มันไม่สามารถไหลให้เราเห็นเป็นแน่ แล้วมนุษย์และสัตว์ที่ยังไม่ได้ขึ้นไปบนเรือลำนั้น ไปไหนเสียละ ก็จะไปไหนอีก มีหนทางเดียวเท่านั้น คือ ความตาย

ส่วนกลุ่มที่ได้ขึ้นไปบนเรือลำนั้น นอกจากจะเป็นมนุษย์แล้ว ก็ยังมีสัตว์ทั้งหลาย อย่างละคู่ เช่น เป็ดตัวผู้ แล้วก็ต้องมีเป็ดตัวเมีย และสัตว์อื่น ๆ บรรดา มี ถึงตอนนี้ก็อย่าเพิ่งบอกว่า เรื่องที่เล่าข้างต้นมันเกี่ยวกับพิธีทำขนมอาซูรอได้อย่างไร ก็ตอนที่อยู่บนเรือนี้แหละ

ที่เป็นเหตุให้มีประเพณีอาชुरอขึ้น จนถึงทุกวันนี้ กล่าวคือระหว่าง ที่อยู่บนเรือนั้น ถ้าจะกินอาหาร เหมือนที่อยู่บนพื้นดินซึ่งสามารถ ปลุกทดแทนได้ก็คงไม่มีปัญหา แต่ นี้กำลังอยู่บนเรือจะปลุกอะไรได้ละ ดั่งนั้น จึงคิดว่าน่าจะเอาอาหาร หลาย ๆ ชนิดมากวนเข้าด้วยกัน ก็จะได้แบ่งปันกันได้อย่างทั่วถึง ประหยัดดีด้วย เพราะฉะนั้นประเพณี วันอาชुरอก็เป็นการระลึกถึงเหตุการณ์ครั้งนี้อย่าง

นอกจากนี้ยังมีสำนวนอีก สำนวนหนึ่ง ซึ่งกล่าวถึงเหตุการณ์ อีกตอนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับวัน อาชुरอก็คือ ในสมัยของ ฮาซัน กับฮูเซน ซึ่งบุคคลทั้งสองเป็น หลานของท่านศาสดามุฮัมมัด ใน ตอนนั้นก็ได้ทำสงครามกับยาซิด ซึ่งเป็นโอรสของกษัตริย์เมืองหนึ่ง นับเป็นเวลาหลายเดือนและสิ่ง สำคัญที่สุดกว่าจะได้รับชัยชนะก็คือ เสบียงอาหาร เนื่องจากทำสงคราม หลายเดือนและอาหารก็มีอย่างจำกัด จำเป็นต้องนำอาหารหลาย ๆ ชนิด มากวนเข้าด้วยกัน ก็จะได้อาหาร ที่สุดแสนจะประหยัดและรสอร่อย อีกด้วย ถ้าท่านนี้ก็จะลองชิมรสดูละก็สามารถจะมาลอง ชิมได้ ในระหว่างวันที่ ๑๐ ของ เดือนมาฮารัมไปจนถึงสิ้นเดือน ก็คือเดือนอัยนันั้นเอง อาจมีคำถาม ว่าแล้วจะไปชิมที่ไหนกัน ก็ตาม หมู่บ้านของชาวไทยมุสลิมสี่จังหวัด ชายแดนภาคใต้โงละ ท่านอาจอยาก นึกสนุกอยากร่วมกับเขาก็ได้เพราะ พิธีนี้เขาไม่ได้ห้ามที่จะให้ศาสนิก อื่นมาร่วมด้วย

เพียงแต่ท่านนำภาชนะที่มี

ลักษณะพื้นเรียบ ไม่ลึกเกินไป เช่น ถาดขนาดกลาง แล้วใส่ข้าวเจ้า ลงไปในถาด อาจจะให้สิ่งของอื่น ด้วยก็ได้แล้วแต่ศรัทธา เช่น บางคน อาจจะมีต้นมะพร้าว ก็อาจนำมะ- พรวัวไปให้ ก็แล้วแต่จะให้มาก หรือน้อย หรือจะให้เป็นเงินก็ได้ แล้วเขาจะนำเงินนี้ไปซื้อสิ่งของ ที่จะนำมาทำในพิธีอีกทีหนึ่งและ สิ่งของอื่น ๆ แล้วแต่ว่าใครมีอะไร ก็เอามาได้

บางคนอาจจะสงสัยว่า แล้ว สมมติว่าเราไม่ได้นำของไปร่วม ทำพิธีกับเขา (โดยเฉพาะบุคคล ต่างศาสนา) แล้วเราจะได้ชิมรส อาชुरอได้หรือเปล่า ก็ชิมได้ซิ เหม! ชาวบ้านเขาไม่ใจคำถึงขนาดจะ ลองชิมรสดูก็ไม่ได้ ท่านลองแวะ ไปพบพวกเขาซิ แล้วท่านจะรู้ว่า พวกเขาน่ารักเพียงใด ลองไป สัมผัสชีวิตแบบชาวไทยมุสลิมที่ แส่นจะธรรมดา ๆ แล้ว ท่านจะ ได้รู้ว่าการดำเนินชีวิตแบบธรรม- ดา ๆ นี้แหละ แต่มีความสุขอย่า บอกใครเชียว

แต่สำหรับท่านที่อยู่ห่างไกล แถวภาคกลาง ภาคเหนือ หรือ แม้แต่แถวอีสาน ถ้าจะลงทุนมาชิม รสขนมอาชुरอถึงภาคใต้ก็กระไรอยู่ ดั่งนั้นจึงขอบรรยายสูตรหรือวิธี ทำขนมอาชुरอครั้งนี้เลย รับรองว่า ไม่ยาก ซึ่งตามปกติที่เขาทำนั้น เขาจะทำในกะทะใหญ่ ๆ ครั้งละ ๑๐-๒๐ กะทะ แล้วแต่ว่าหมู่บ้าน นั้นจะมีสมาชิกมาก หรือน้อย เพียงใด แต่สำหรับสูตรที่จะบอกนี้ก็ ทำแค่เล็ก ๆ น้อย ๆ พอหอมปาก หอมกลอดังต่อไปนี้

ข้าวเจ้า ๔ ลิตร มันเทศ ๒

กก. ข้าวโพด ๑ ลิตร พักทอง ๓ ลูก กล้วย ๑ กก. มะพร้าว ๑๐ ลูก พริกไทย ๑ ช้อน น้ำตาลเหลว ๔ ลิตร น้ำตาลทราย ๒ กก. เมล็ดผักชี ๒ ลิตร กล้วยน้ำว่า ๒ หวี ตะไคร้ ๑๐ ต้น หัวหอม ๑ กก. เกลือ ๒ กำมือ ถั่วเขียว ๑ กก. กระเทียม ๑ ช้อน ยี่ห่วย ๒ ช้อน ไม้ตะเคียนเฉพาะ พักทอง, กล้วย, น้ำกะทิ, กล้วยน้ำว่า, ข้าวโพด ยิ่งใส่มากยิ่งอร่อย

ขั้นแรกนำข้าวเจ้าไปซาว น้ำล้าง ๒-๓ ครั้ง แล้วนำกะทะ หรือภาชนะอื่นก็ได้ที่สามารถกวน ได้สะดวกนำไปตั้งบนไฟ แล้วจึง นำข้าวเจ้าที่ซาวน้ำแล้วใส่ลงไป ในกะทะ เติมน้ำเปล่าลงไปถ้า ต้องการกะกับลิตรก็ประมาณ ๘ ลิตร แต่ถ้าช่วงหลัง ๆ เห็นว่า น้ำจะแห้งก็ให้เติมลงไปอีก ส่วน มันเทศ ข้าวโพด พักทอง กล้วย น้ำว่า ข่า หัวหอม และกระเทียม ให้หั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ แล้วนำไป ใส่ในกะทะ กวนไปเรื่อย ๆ จน ละเอียดเข้ากันหมด นำกล้วยที่ หั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ (ถ้าเป็นไปไม่ได้ ควรเอาแต่เนื้อกล้วย) ใส่ลงไป ตาม ด้วยพริกไทย, เมล็ดผักชี, ยี่ห่วย ที่บดแล้วใส่ลงไป ค่อมมากใส่กะทิ, น้ำตาลเหลว, น้ำตาลทราย และ เกลือลงไป กวนไปเรื่อย ๆ จน เกือบจะแห้ง จึงนำถั่วเขียวที่คั่ว แล้วนำมาบดให้ละเอียดใส่ลงไป จะทำให้มีกลิ่นหอมมารับประทาน ยิ่งขึ้น แล้วชิมรสดูถ้าใช้ได้แล้ว ก็ให้กวนจนแห้ง ท่านก็จะได้นม อาชुरอตามที่ต้องการ

การรับประทานขนมอา-
 ชูรอนนี้ อาจจะได้รับประทานตอน
 ที่ยังเหลวอยู่ก็ได้ หรือรับประทาน
 ตอนที่กวนจนแห้งสนิทแล้วก็ได้
 แต่ที่นิยมนั้นเขาจะทำดังนี้คือ
 กรรมที่จัดงานใหญ่ ๆ ทำหลาย
 กะทะ กะทะแรก ๆ เขาจะทำแบบ
 เหลวก่อน ภาชนะที่ใส่ขนมที่สุก
 แล้วส่วนมากจะเป็นกะดามะพร้าว
 หรือไม้ก็งานใส่ข้าวธรรมดา แต่
 เขาบอกว่าใส่ในกะลาอร่อยกว่า
 เพราะใส่ตอนร้อน ๆ ซึ่งจะทำให้
 มีกลิ่นหอมของกะลาติดด้วย ถึง
 ช่วงนี้เด็ก ๆ จะสนุกสนานกัน
 เต็มที่เพราะแข่งกันชูดกะลาให้
 เรียบจนสะอาด

ส่วนกะทะหลัง ๆ เขาก็
 จะกวนจนแห้ง เพื่อนำไปใส่ใน
 ภาชนะที่ชาวบ้านนำมา เมื่อใส่
 ในภาชนะนั้นแล้ว ก็จะปล่อยให้
 แห้งสนิท ขนมอาชูรอนชนิดกวน
 ให้แห้งนี้เขานิยมกินกับสิ่งของ
 อีก ๒ อย่างคือ นำไข่ซึ่งอาจจะ
 เป็นไข่เป็ดหรือไข่ไก่ก็ได้ ประ-
 มาณ ๒๐ ฟอง หรือมากกว่าแล้ว
 แต่ต้องการ ดอกไข่ใส่ภาชนะแล้ว
 ตีไข่ให้ฟู นำกะทะก้นแบนตั้งบน
 ไฟอ่อน ๆ ทาน้ำมันมะพร้าว
 บาง ๆ ให้ทั่วกะทะ แล้วนำไข่ที่ดี

แล้วใส่ลงไปในกะทะที่ละน้อย
 แล้วละเลงไข่ให้ทั่วกะทะ เป็น
 แผ่นบาง ๆ เมื่อสุกแล้วยกไข่ใส่
 ถาดแล้วม้วนตั้งไว้ให้เย็น แล้ว
 นำมาหั่นบาง ๆ เป็นฝอย

ส่วนของอีกอย่างหนึ่งที่
 ใช้กินกับขนมอาชูรอน ซึ่งชาวไทย
 มุสลิมสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้
 เรียกว่า ซามา วิธีทำก็โดยการ
 นำมะพร้าวที่ซูดแล้วผสมกับตะไคร้
 ที่หั่นเป็นฝอย ๆ ไม่ต้องใส่มาก
 พอได้กลิ่นก็พอแล้วและผสมกับ
 น้ำตาลทรายขาวอีกเล็กน้อย แ่
 รู้สึกหวานนิด ๆ ก็เป็นอันใช้ได้
 กลุกเคล้าให้เข้ากัน จึงนำไปผึ่งแดด
 พอแห้งหมาด ๆ และนำไปคั่วให้
 เป็นสีเหลือง จากนั้นก็นำไปบดให้
 ละเอียดเป็นอันว่าเสร็จเรียบร้อย

ถึงตอนนี้บางท่านอาจจะ
 สงสัยว่าแล้วไข่กับซามาที่เขากิน
 กับขนมอาชูรอนอย่างไร คำตอบก็คือ
 ว่าเขาจะนำไข่ที่หั่นเป็นฝอย ๆ
 แล้วกับซามาไปโรยบนขนมอาชูรอน
 ที่แห้งสนิท ซึ่งอยู่ในภาชนะที่
 ชาวบ้านพามา เขาจะตั้งเป็นกอง
 แยกต่างหากระหว่างไข่กับซามา
 แค่นี้ก็จะได้ขนมอาชูรอนที่ท่าน
 ต้องคิดถึงอีกนาน ถ้าไม่เชื่อก็ลอง
 ทำดูบ้างก็ไม่เลว แต่ถ้าอยากกิน

ขนมอาชูรอนที่ชาวมุสลิมทำหรือ
 อยากร่วมประเพณีนี้บ้าง ก็ลอง
 ไปร่วมในช่วงเดือนมาฮารัม คือ
 ถ้าจะนับตามปฏิทินของปีนี้แล้ว
 ก็ประมาณต้นเดือนกันยายนที่
 จะถึงนี้ ซึ่งแต่ละหมู่บ้านจะทำ
 ไม่พร้อมกัน นับว่าเป็นโอกาส
 ของท่านที่จะได้ศึกษาประเพณีนี้
 ได้หลาย ๆ หมู่บ้าน และจะได้ไป
 เห็นของที่เขาทำจริง รวมทั้ง
 บรรยายกาสนในงานว่า สนุกสนาน
 แ่ไหน ถ้าทำในหมู่บ้านเล็กอาจ
 ไม่ค่อยสนุกสนาน แต่ถ้าทำที่มีสยิด
 ใหญ่ ๆ รับรองว่าสนุกแน่นอน

การพบปะของหนุ่มสาวใน
 สมัยก่อนมีโอกาสน้อยมาก บรรดา
 หนุ่มสาวจึงฉวยโอกาสพบกัน
 ตอนที่เขามีการจัดงานประเพณี
 อย่างนี้แหละ เพราะชาวบ้านทุก
 เพศทุกวัยจะออกมาช่วยกันคนละ
 เล็กคนละน้อย เรียกว่าออกกันทั้ง
 หมู่บ้านก็ว่าได้ นับว่าเป็นการ
 แสดงความสามัคคีอย่างหนึ่ง

ประเพณีวันอาชูรอนจะไม่
 มีวันเลือนหายไปจากจิตใจของ
 ชาวมุสลิม ไม่ว่าจะกาลเวลาจะล่วง
 เลยไปนานสักเพียงใดก็ตาม □

ต่อจากหน้า ๕๗

๑๔' สัตตอง = อับเฉา ๑๕' โฉงเจก
 = คนคุยเสียดังหรือคนโอ้อวด
 ๑๘' ถัน เป็นความรู้สึกร้อยอย่างหนึ่ง
 ในการเลือกเอาสิ่งหนึ่งสิ่งใด เช่น
 ถันยอมตายดีกว่าจะตึกคุก ๑๙' ตินิน
 = ตินินินทา ๒๐' อุเบกศา = อุ

เบกษา ๒๑' กุหลิ = กุหลิอุจ ๒๒'
 สดาบ = เสียดาย ๒๓' หมอบ =
 หมวกหรือออบ แขนง = กระแซง ซึ่ง
 เป็นเครื่องมุงหลังคาทำจากใบเตย
 ๒๔' สั้ง = สั้ง ๒๖' ตกถ้อง = ตก
 หลุมตกร่อง ๒๗' กุหลิ = ในที่นี้ว่า

จะหมายถึงกุหลิ ๒๘' คกษา = คชา
 ๒๙' ตกแตง = ตักแตง ๓๐' จอ
 = จุดไฟเพื่อจุดตะเกียง ๓๑' ดำเท้ง
 = ไรต์วีสีแดงชอบกินเลือดคนและ
 สัตว์ ๓๒' รากชะเมต = อาจหมายถึง
 ถึงราชันติ □